

PIENENPIENI ILMASTOSANASTO

Kasvihuoneilmiön voimistuminen. Kasvihuoneilmiö on normaali luonnonilmiö. Siinä tietyt ilmakehässä olevat kaasut (mm. vesihöyry ja hiilidioksidi) toimivat kasvihuoneen lasin tapaan. Ne päästävät auringon valon lävitseen maan pinnalle, mutta estävät osaa lämmöksi muuttuneesta säteilystä karkaamasta takaisin avaruuteen. Kasvihuoneilmiön ansiosta lämpötila maapallolla on sopiva ihmisten elämiseen. Ilmastomuutoksella tarkoitetaan tämän luonnollisen kasvihuoneilmiön voimistumista, jonka vuoksi ilmasto lämpenee maapallolla.

Muuttuvat sääolot. Ilmastomuutoksen seurauksena sademäärät ja lämpötilat muuttuvat maapallolla. Muutokset ovat erilaisia eri puolilla maailmaa. Yleensä lämpötilat nousevat ja muut sääolot muuttuvat äärevämmiksi eli kuivuudet ja rankkasateet lisääntyvät ja myrskyt voimistuvat. Sääolojen muutoksen vaikuttavat usein haitallisesti mm. maanviljelyyn.

Ilmastopäästöt. Niitä ilmakehän kaasuja, jotka estävät lämpösäteilyn karkaamisen maapallolta avaruuteen, kutsutaan kasvihuonekaasuiksi. Tärkeimpiä kasvihuonekaasuja ovat hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dityppioksidi (N₂O). Ihmisten toiminnasta maapallolla syntyy valtava määrä ”ylimääräisiä” kasvihuoneilmiötä voimistavia kaasuja. Näitä ihmisen tuottamia kasvihuonekaasuja kutsutaan ilmastopäästöiksi. Niitä syntyy energiantuotannossa ja liikenteessä, sekä mm. maataloudessa, teollisuudessa ja kaatopaikoilla.

Fossiiliset polttoaineet ovat uusiutumattomia tai hyvin hitaasti uusiutuvia luonnonvaroja. Fossiilisia polttoaineita ovat mm. öljy, kivihiihi, maakaasu ja turve. Fossiilisten polttoaineiden käyttö mm. energiantuotantoon ja liikkumiseen on suurin ilmastomuutoksen aiheuttaja.

Uusiutuva energia on energiaa, jota saadaan uusiutuvista lähteistä. Esimerkiksi aurinko-, tuuli-, vesi- ja bioenergia, maalämpö sekä aalloista ja vuoroveden liikkeistä saatava energia on uusiutuvaa energia. Sen käyttö aiheuttaa huomattavasti vähemmän ilmastopäästöjä kuin fossiiliset energialähteet.

Kulutusvalinnat. Kulutusvalinnoillamme, eli asioilla joita ostamme, on aina vaikutuksia meitä ympäröivään maailmaan. Tärkeimmät ilmastomuutokseen vaikuttavat kulutusvalinnat liittyvät asumiseen, liikkumiseen, ruokaan, tavaroihin ja palveluihin. Jos haluaa hillitä ilmastomuutosta kulutusvalinnoillaan, kannattaa vaihtaa kodin sähkösopimus vihreään sähköön, lentää vähemmän, syödä enemmän kasviksia ja vähemmän lihaa, liikkua auton sijaan kävellen, pyörällä tai julkisilla kulkuvälineillä ja kuluttaa vähemmän rahaa.

Hiilijalanjälki on tuotteen, toiminnan tai palvelun aiheuttamien ilmastopäästöjen määrä eli se, kuinka paljon ilmastopäästöjä tuotteen tai toiminnan elinkaaren aikana syntyy. Kun puhutaan ihmisten hiilijalanjäljestä, tarkoitetaan kaikkia heidän käyttämiensä tuotteiden ja palveluiden aiheuttamia, yhteenlaskettuja ilmastopäästöjä.

Ilmastotoimija. Kaikki ne valtiot, kunnat, yritykset, järjestöt, koulut ja yksittäiset ihmiset, jotka toimivat ilmastomuutoksen hidastamiseksi, ovat ilmastotoimijoita. Heillä ja meillä kaikilla on työssä oma roolimme ja meitä kaikkia tarvitaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Aktiiviset ilmastotoimijat hidastavat ilmastomuutosta ja sen seurauksia joka puolella maapalloa jo nyt.

Ilmastotoimet. Kaikki ne toimintatavat, joilla ilmastomuutosta hillitään, ovat ilmastotoimia. Ilmastotoimia ovat mm. tuotteiden ja palveluiden muuttaminen ilmastoystävälliseksi, uusien tuotteiden ja palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto, lakien, tukien ja verotuksen kehittäminen, hyvä yhdyskuntasuunnittelu (esim. kaavoitus), sekä koulutus ja ilmastoviestintä.

Vaiuttaminen = Ilmastomuutoksen ratkaisemiseksi tarvitaan monipuolista vaikuttamista yhteiskunnassamme. Tarvitaan sekä poliitikkojen, yritysten, järjestöjen ja kansalaisten toimia. Kansalaiset voivat vaikuttaa ilmaston puolesta mm. toimimalla järjestöissä, kirjoittamalla mielipidekirjoituksia, kirjeitä ja vetoamuksia kansanedustajille, kunnanvaltuutetuille, ammattiliitoille tai yritysten edustajille, järjestämällä tai osallistumalla tapahtumiin tai mielenilmauksiin, äänestämällä vaaleissa, somessa ja keskustelemalla asiasta eri ihmisten kanssa.